

Kort commentaar op 'raapdiscussie' van twee eierrapers die zich in hart en nieren zorgen maken over de weidevogelstand

Willem Bil & Jack Schuurs

De raapdiscussie een gebed zonder einde?, is de aanhef van het artikel van Maurice Kruk en Wim ter Keurs.

Een positieve poging om twee partijen die zo wezenlijk van mening verschillen nader tot elkaar te brengen.

Echter een artikel dat, begrijpelijk voor wetenschappers die niet terug kunnen vallen op onomstotelijk wetenschappelijk bewijs, voornamelijk open einden bevat. Wat wel zeker is dat zolang er alleen gevaren wordt op wetenschappelijk onderzoek bij de beleidsmakers of bij het ontbreken hiervan, deze de status quo handhaven.

Tijd voor dit soort onderzoek is er niet. Het is namelijk vijf voor twaalf voor wat betreft de weidevogels in niet natuur- c.q. relatiemogelijkheden. De stand loopt drastisch terug ofschoon de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten doet voorkomen alsof er niets aan de hand is. Inventarisatie van ons in deze gebieden in Friesland, nazorggebieden van anderen maar ook van onszelf bevestigen dit. Ondanks nazorg is in de afgelopen tien jaar ons nazorggebied noodgedwongen verkleind van 250 ha tot 80 ha. Op deze laatste 80 ha is een goede bezetting door vooral extensief landbouwgebruik. De overige 170 ha is vrijwel leeg. Nazorg wel of niet draagt daar nauwelijks nog aan bij. Nog een voorbeeld is dat wij tien jaar terug begonnen zijn met een voorzorggebied van slechts 9 ha aan de openbare weg (veel onrust en nachtrapers!). Het betrof weiland van een modern agrarisch bedrijf van 25 ha en een ligboxenstal. In de eerste jaren bouwden wij een vogelstand op van 45 broedparen per 10 ha. Nadat er een jaar veel predatie van sportieve eierrapers was geweest hebben wij gekozen voor het 70 ha grote gebied (1985). De vogelstand dit afgelopen voorjaar op de genoemde 9 ha mét nazorg was nog slechts vijf paren.

Ook durven wij rustig te stellen dat de cijfers van de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten niet kloppen doordat er teveel broedparen worden genoteerd door nazorgers.

In een gebied dat wij inventariseerden kwamen vijf broedparen Kievit voor. Later lazen wij in het verslag van de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten een aantal van negentien. Het is de Bond natuurlijk niet te verwijten wanneer nazorgers geen juiste informatie verstrekken. Hopelijk is het een incident, maar toch.

De nazorggegevens van de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten betreffen 60.000 ha, volgens hen met 20.000 broedparen van de Kievit. Nog 60.000 ha zou geschikt zijn als broedbiotoop, dus 120.000 ha totaal van de 200.000 ha cultuurgrond in Friesland.

Geschat wordt dat daar ook nog 20.000 broedparen voorkomen. Totaal zouden er 40.000 broedparen van de Kievit in Friesland aanwezig zijn. Onze inventarisatie van de Friese populatie is ook dit voorjaar (1988) weer meer verontrustend gebleken. De 60.000 ha waarover 'gegevens' voorhanden zijn zijn de gebieden waar nazorgers graag komen omdat er nog weidevogels zijn. Wij schatten (sic!) dat de totaalstand de laatste tien jaren is teruggelopen van 40.000 naar circa 25.000 broedparen.

Grote gebieden waar wij tien jaar geleden zelf nog eieren raapten zijn leeg. Daar valt ook niets meer te nazorgen en door de zekere concentratiedrang van de weidevogels lijkt het dat de stand nauwelijks wijzigt. Deze niet wetenschappelijke maar met de zintuigen waargenomen ervaringsfeiten hebben twee eierrapers tot eierzochers gemaakt die direct de nesten beschermen tegen de vroege voorjaarswerkzaamheden. Ook een ervaringsfeit is dat ondanks bedreiging van het voortbestaan van vele diersoorten op deze wereld men doorgaat met tradities en pas stopt wanneer Overheden een halt toeroepen, ook dit gaat altijd gepaard met emotionele discussies en als het fors geld opbrengt tot stropen. Voorbeelden te over, wij hoeven ze de lezer niet te noemen denken wij.

Nu nog enkele directe opmerkingen op passages in het artikel:

● de zogenaamde 'aaisikerskaart' slaat niet aan, het eerste jaar van invoering (1987) circa 2200, in 1988 nog slechts 1400 verstreckt.

● men vraagt zich af of je al dan niet voor je plezier mag ingrijpen in de natuur. Plezierig ingrijpen mag nimmer, zeker niet anno 1989 met het alom verpauperde natuur en milieu.

● eierrapen en nazorg, doel tot bescherming van de weidevogels, komt in de eerste plaats neer op eierrapen, nazorg leeft maar bij een zeer beperkt aantal rapers. Een oud bestuurslid van

de Bond noemt een aantal van slechts 300 serieuze nazorgers in een ingezonden stuk in de Leeuwarder Courant van 24 februari 1989.

● Hogere dichtheden van weidevogels in Friesland worden in het artikel als een gegeven beschouwd. Onze waarnemingen (zie reeds eerder genoemd) spreken het tegendeel. Eén ervaringsfeit, wellicht voor de auteurs onvoldoende. Onderzoek het!

● het verlorengaan van vroege legfels moet juist worden voorkomen door voorzorg. Wanneer de beperkte groep nazorgers t.o.v. de groep eierrapers, zich hiervoor inzetten bereikten ze meer dan nu met eierrapen en nazorg. De confrontatie

De Grutto heeft het in 1988 moeilijk gehad.
Foto: Jan Kat.

van verlaten van het broedseizoen en oogstwerkzaamheden wordt voorkomen en daarmee een extra risicofactor voor de jonge vogels uitgesloten. De kans op een beter broedsucces zal wel eerst bewezen moeten worden, voorzorg t.o.v. nazorg. Maar een grotere overlevingskans is gewoonweg het gebruik van het nuchtere verstand. Het gaat 'slechts' om een mentaliteitsverandering. Het argument van de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten dat eerst moet worden geraapt om het beschermen te leren snijdt geen hout. Er zijn voldoende jongeren die interesse hebben om met een groepje voorzorgers het echte eierzoecken te leren (geen constant opgejaagde vogels) en de eieren te laten liggen en te markeren.

- er wordt gesteld dat het niet duidelijk is dat alle vervollegsels bij de huidige maaidata nog vóór het maaien uitkomen. Dat is wel duidelijk. Ons onderzoek in voor- en nazorggebieden tonen dit aan. De simpele rekensom van eilegfase vanaf 12 april en broedduur geven dit ook aan. Noem geen verouderd onderzoek dat toen het tegendeel bewees, omdat men nu met vaagheden toch enigszins nog aanleunt tegen die uitkomst uit 1951, voor de lezer is dat op zijn minst verwarrend.

- een grotere spreiding van de uitkomstdata zou wat sterker positief moeten worden benadrukt. Het betekent voor een populatie ook spreiding van het risico. Het gaat nogmaals niet om het aantal uitgekomen eieren maar om het aantal groot geworden jongen.

- in gebieden waar niet wordt geraapt lijkt het dat bij het maaien nauwelijks slachtoffers vallen. Dit is ook logisch want onder andere de jonge

Kievitzen zijn er al ruimschoots voor het maaien, zodat ze alle tijd hebben om voorgeweid weiland op te zoeken. Ze blijven maar heel kort in percelen met gras dat kan worden gemaaid. Waar wel wordt gezocht met als gevolg soms ééndagskuijken, is de slachting enorm. Kom maar eens dit voorjaar om dat met eigen ogen te aanschouwen.

- het afgelopen vroege voorjaar met de predatie van eierrapers heeft de gruttostand geen goed gedaan. Omdat deze jongen wel in lang gras blijven, lopen ze als ze nog te jong zijn door alweer het 'verlaten' van het broedseizoen extra gevaar. Zelfs de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten heeft erkend dat de Grutto het in 1988 moeilijk heeft gehad. Wat de consequenties voor de populatie zal zijn wordt pas over enkele jaren duidelijk. Wanneer ook dit voorjaar weer vroeg is en het ziet er naar uit met als gevolg dat weer een hele jaargang Grutto's wordt geëlimineerd, dan wordt de stand zo gedecimeerd dat met alle andere milieu-invloeden het voortbestaan in Friesland gevaar loopt. Van daar ook de opmerking het is vijf voor twaalf.

- onvolledige legsels zijn mede afhankelijk van de start van het legseizoen. Afhankelijk van het voorjaar zal 12 april zo omstreeks aan het einde van de tweede leg liggen of er middenin. In een cyclus van vier eieren per legsel betekent dit onvolledige legsels. Het is geen dom bedenkensel van de natuur om vier eieren te laten leggen. Door de evolutie vastgelegd als meest gunstige.

- vroeg geboren kievitsskuijken die wel of niet eerder tot broeden komen en welk positief gevolg dit kan hebben is onduidelijk. Nu, laten wij de auteurs uitleggen dat een vogel met een gemiddelde levensduur van circa vijf jaar, die na een jaar direct aan de voortplanting begint een jaar extra heeft dan degene die dat pas in zijn tweede jaar doet. Geen wetenschappelijk bewijs nodig.

- in de eindconclusie bagataliseren de auteurs de gehele discussie met betrekking tot wél of niet eierrapen, van een groter belang zou de toenemende verstedelijking zijn zodat wij daar meer aandacht aan moeten besteden.

Het is een complex van factoren en onze ervaringen leren ons dat eierrapen een belangrijke factor is. Een goed resultaat in ons voorzorggebied met intensieve melkveehouderij en een regelmatige graslandvernieuwing kan niet alleen toeval zijn, als wij om ons heen een tegengestelde ontwikkeling zien met nazorg. Overigens zal nazorg in ieder geval beter zijn dan wel eierrapen en helemaal niets doen, maar nazorg in een te beperkte omvang, zo eerlijk moeten wij zijn, is anno 1989 te licht bevonden.

Rectificatie

De laatste regel van de rechterkolom van bladzijde 31 van ons vorige nummer is per abuis weggevalen. Hier moet gelezen worden: 'afdeling Populatiebiologie van Vogels, waarvan'.